

РОЗДІЛ 8. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ОСНОВНИХ КІЛЬКІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ІГОР ОЛІМПІАД ТА ЗИМОВИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР THE THEORETICAL RESEARCH OF EVOLUTION OF THE MAIN QUANTITATIVE CHARACTERISTICS OF OLYMPIC GAMES

Сучасні Олімпійські ігри виглядають більш пристосованими до сучасних умов розвитку суспільства, орієнтовані на високі спортивні досягнення, де рекорди, перемоги розглядаються як основна цінність олімпійського руху. У статті дається характеристика основним кількісним показникам Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор, до яких ми віднесли: кількість ігор, що відбулися; кількість національних Олімпійських комітетів (НОК) країн, які взяли участь в іграх; загальну кількість спортсменів-олімпійців; кількість чоловіків і жінок, які взяли участь в іграх; кількість розіграних комплектів нагород; кількість країн, які завоювали олімпійські медалі різного ґатунку.

Еволюція основних кількісних характеристик відбувається протягом усіх років проведення сучасних Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор.

Натепер міжнародний олімпійський рух об'єднує 205 країн світу. Саме таку кількість команд було представлено на Іграх XXXI Олімпіади 2016 року в Ріо-де-Жанейро. За 112 років проведення Ігор Олімпіад кількість НОК збільшилася майже в 15 разів.

Щодо кількості спортсменів, які виступали на Іграх Олімпіад, також спостерігається тенденція зростання. Так, у 2016 році в Ріо-де-Жанейро спортсменів було в 45 разів більше, ніж на Іграх I Олімпіади в 1896 році.

Помітне зростання жінок-учасниць Ігор Олімпіад протягом усього періоду. Якщо в Атланті в 1996 році на XXVI Іграх жінки становили 34% від усіх учасників, то в 2016 році їх стало 42,5%.

Позитивна динаміка зафіксована і в кількості комплектів медалей, що розігрувалися. Якщо на Іграх I Олімпіади атлети змагалися в 47 видах програми, то в 2016 році в Ріо-де-Жанейро кількість комплектів нагород зросла до 306, тобто збільшилася в 15,5 раза.

З кожними черговими іграми зростає кількість НОК, чії спортсмени завоюють медалі різного ґатунку. Якщо на Іграх I Олімпіади в 1896 році таких країн було всього 114, то в 2016 році їх виявилось 205. Це більше, ніж в 6 разів. Позитивна динаміка очевидна.

Ключові слова: Олімпійські ігри, програма, МОК, спортсмени, характеристики, НОК.

Modern Olympic Games look more adapted to modern conditions of society, oriented to high sports achievements, where records, victories are considered as the main value of the Olympic movement.

The article describes the main quantitative characteristics of the Olympics, which we have included: the number of games that took place; the number of National Olympic Committees (NOCs) took part in the Games; the total number of Olympic athletes; the number of men and women who participated in the games; the number of prize sets played; the number of countries that have won Olympic medals of different grades.

An evolution of the standard features take place during the years all the modern Olympics. Currently, the international Olympic movement is located in 205 countries. The same number of teams was represented at the XXXI Olympics 2016 in Rio de Janeiro. For 112 years of the Olympics, the number of NOCs has increased almost in 15 times. The number of athletes competing at the Olympics is also rising. So, in 2016 in Rio de Janeiro the number of athletes was 45 times more than at the Games I Olympics in 1896.

The visible growth of women-participants at the Olympics was observed throughout the period. For example, if in Atlanta in 1996 at the XXVI Games, the women accounted for 34% of all participants, then in 2016, they were 42.5%.

Positive dynamics is also traced recorded and contained in the set of medals being played. If at Olympics athletes competed in 47 kinds of programs, then in 2016 in Rio de Janeiro the number of sets increased to 306, that is increased in 15.5 times.

With each regular games, the number of NOCs is growing and their athletes win medals of different grades countries. If there were only 114 countries at the Games of the I Olympiad in 1896, then there were 205 countries in 2016 more in six times. A positive dynamic is obvious.

Key words: Olympic Games, Programs, IOC, Athletes, Features, NOC.

УДК 796.032.2

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-4.49>

Балацька Л.В.,

канд. наук з фіз. вих. і спорту, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Клюс О.А.,

канд. наук з фіз. вих. і спорту, викладач кафедри фізичного виховання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Фахівці вважають, що в Олімпійських іграх необхідно змінити етичні принципи олімпізму, зробити їх більш утилітарними, пристосованими до сучасних умов розвитку суспільства. Ігри мають бути орієнтовані на високі спортивні досягнення, де рекорди, перемоги вважатимуться основною цінністю олімпійського руху, а спортсмен високого класу, рекордсмен, переможець Олімпійських ігор – ідеалом [1, с. 91–112; 10, с. 384; 12, с. 45–47].

Природно, що в такій ситуації серед учених робляться найрізноманітніші, часом протилежні прогнози розвитку олімпійського руху, ідеалів, принципів олімпійського спорту і самих Олімпійських ігор [6, с. 46; 7, с. 384].

Сучасний стан Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор відрізняється з кожним проведенням: змінюється кількість національних Олімпійських комітетів (НОК), збільшується кількість учасників, змінюється співвідношення чоловіків і жінок,

що беруть участь; змінюється кількість комплектів нагород; кількість країн, які завоювали олімпійські медалі [2, с. 260; 3, с. 408].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Натепер питання олімпійського руху, еволюційних змін у програмі Олімпійських ігор вивчається багатьма фахівцями з фізичного виховання та спорту і надалі залишається актуальним для подальших досліджень [1, с. 91–112; 2, с. 260; 3, с. 408; 4, с. 641–640; 10, с. 384; 14, с. 43–56].

Науковому обґрунтуванню дослідження еволюції основних кількісних характеристик Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор присвячені роботи таких учених: С. Бубки, М. Булатової, О. Вацеби, В. Єрмолової, Н. Москаленка, Ю. Олійника, В. Платонова, Я. Тимчака, О. Томенка, Ю. Юхимчук та ін. [2, с. 260; 3, с. 408; 4, с. 641–640; 10, с. 384].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У статті представлена сучасна еволюційна характеристика Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор, зібрана кількість учасників (чоловіків, жінок), кількість НОК, що збільшувались протягом років проведення. У статті вказано співвідношення щодо представництва НОК в іграх та завойованих медалей.

Мета статті – теоретично дослідити еволюцію основних кількісних характеристик Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор.

Виклад основного матеріалу. Систематизовані й узагальнені кількісні характеристики Олімпійських ігор представлені в різних довідниках, енциклопедіях, окремих публікаціях [1, с. 91–112; 3, с. 408; 5, с. 5–15; 7, с. 384; 9, с. 180; 13, с. 16–21].

У таблиці 1 представлені основні кількісні характеристики Ігор Олімпіад з 1896 по 2016 рр.

Аналіз розглянутих характеристик показав, що кількість НОК країн, що беруть участь в Іграх Олімпіад, за 112 років їх проведення збільшилася майже в 15 разів. Так, на Іграх I Олімпіади в Афінах у 1896 році виступали спортсмени всього від 14 НОК країн, а в 2016 році в Ріо-де-Жанейро – від 207.

Однак збільшення кількості НОК країн, що беруть участь в Іграх Олімпіад, відбувалося не завжди лінійно. В історії проведення Олімпійських ігор траплялися періоди, коли на наступних Іграх Олімпіад учасників виявлялося менше, ніж на попередніх. Такий факт спостерігався чотири рази: в 1904 році на Іграх III Олімпіади в Сент-Луїсі (США), в 1932 році на Іграх X Олімпіади в Лос-Анджелесі (США), в 1976 році на Іграх XXI у Монреалі (Канада) і в 1980 році на Іграх XXII Олімпіади в Москві (СРСР).

Якщо причиною перших двох фактів може бути пояснення з позиції віддаленості місця проведення Олімпійських ігор від Європи, фінансових труднощів НОК і у спортсменів деяких європейських та азійських країн, то наступні факти були зумовлені причинами виключно політичного характеру.

На XXI Олімпіаді 1976 року в Монреалі на знак протесту проти запрошення на Ігри Нової Зеландії, що підтримувала спортивні контакти з ПАР, 28 африканських країн (Ефіопія, Лівія, Туніс, Алжир і ін.) відмовилися від участі в змаганнях і покинули Монреаль.

У зв'язку із введенням радянських військ до Афганістану понад 30 країн (США, ФРН, Японія, КНР та ін.) бойкотували XXII Олімпійські ігри 1980 року в Москві.

Таким чином, можна констатувати, що кількість учасників НОК різних країн в Іграх Олімпіад раніше залежала від економічного стану самих країн і від політичної ситуації в світовому масштабі. На поточний момент у зв'язку з фінансовою допомогою МОК багатьом НОК і окремим талановитим спортсменам економічні проблеми, що перешкоджали збільшенню кількості НОК в Олімпійських іграх, багато в чому нівельовані. Політична ситуація в світі мало залежить від МОК (хоча такі спроби і робляться), але залишається досить вагомим чинником для кількісної характеристики ігор.

Кількість спортсменів, які змагаються на Іграх Олімпіад, так само, як і кількість НОК, що беруть участь в Олімпійських іграх, постійно зростала. Так, у 2016 році в Ріо-де-Жанейро спортсменів було в 45 разів більше, ніж на Іграх I Олімпіади в 1896 році. Однак останнім часом МОК намагається обмежувати кількість учасників Олімпійських ігор у межах 11000 осіб. Це зумовлено організаційними проблемами країн, які проводять Ігри, обмеженням часом проведення змагань, забезпеченням необхідної безпеки учасникам та вболівальникам і т.д.

Проте якщо загальна кількість олімпійців на останніх чотирьох Олімпіадах (за 12 років) зросла незначно (всього на 5,8%), то частка жінок спортсменок у ньому істотно збільшилася. Якщо в Атланті в 1996 році на XXVI Іграх жінки становили 34% від усіх учасників, то в 2016 році їх стало 42,5%. І це все при тому, що в Іграх I Олімпіади жінки не брали участь, а на Іграх II Олімпіади їх було всього 2,3% від загальної кількості атлетів.

Позитивна динаміка зафіксована і в кількості комплектів медалей, що розігрувалися на Іграх Олімпіад. Якщо на Іграх I Олімпіади атлети змагалися в 47 видах програми, то в 2016 році в Ріо-де-Жанейро кількість комплектів нагород зросла до 306, тобто збільшилася в 15,5 рази. Однак на останніх трьох Олімпіадах (за 8 років) ця кількісна характеристика практично не змінюється, вона зросла всього лише на 0,67%. Така ситуація також цілком з'ясовна з усталеною позиції МОК – не збільшувати в програмі Олімпійських ігор кількості видів спорту, кількості учасників змагань, а також кількості комплектів медалей, за які боротимуться атлети.

З кожними черговими Іграми Олімпіад зростає кількість НОК, чийі спортсмени завойовують медалі

Таблиця 1

Основні кількісні характеристики Ігор Олімпіад

Олімпіада	Місто	Рік проведення	Кількість НОК країн	Учасників усього	Учасники чоловіки	Учасники жінки	Комплекти і медалі	Кількість країн, що вибороли медалі
I	Афіни	1896	14	241	241	-	43	14
II	Париж	1900	24	997	972	22	95	24
III	Сент-Луїс	1904	12	651	681	6	91	10
IV	Лондон	1908	22	2008	1971	37	110	19
V	Стокгольм	1912	28	2407	2359	48	102	20
VI	Берлін	не відбулись	-	-	-	-	-	-
VII	Антверпен	1920	29	2626	2561	65	154	22
VIII	Париж	1924	44	3089	2954	135	126	27
IX	Амстердам	1928	46	2883	2606	277	109	33
X	Лос-Анджелес	1932	37	1332	1206	126	117	27
XI	Берлін	1936	49	3963	3632	331	129	32
XII	Токіо	не відбулись	-	-	-	-	-	-
XIII	Лондон	не відбулись	-	-	-	-	-	-
XIV	Лондон	1948	59	4104	3714	390	136	37
XV	Гельсінкі	1952	69	4955	4436	519	149	43
XVI	Мельбурн	1956	72	3314	2938	376	145	38
XVII	Рим	1960	83	5338	4727	611	150	44
XVIII	Токіо	1964	93	5151	4473	678	163	41
XIX	Мехіко	1968	112	5516	4735	781	172	44
XX	Мюнхен	1972	121	7134	6075	1059	195	48
XXI	Монреаль	1976	92	6084	4824	1260	198	41
XXII	Москва	1980	80	5179	4064	1115	203	36
XXIII	Лос-Анджелес	1984	140	6829	5263	1566	221	47
XXIV	Сеул	1988	159	8391	6197	2194	237	52
XXV	Барселона	1992	169	9356	6652	2704	257	64
XXVI	Атланта	1996	197	10320	6806	3512	271	79
XXVII	Сідней	2000	199	10651	6582	4069	300	80
XXVIII	Афіни	2004	201	10625	6296	4329	301	74
XXIX	Пекін	2008	204	10924	6305	4637	302	86
XXX	Лондон	2012	204	10500	6451	4049	302	50
XXXI	Ріо-де-Жанейро	2016	207	12 500	6809	5691	306	54

Таблиця 2

Основні кількісні характеристики Зимових Олімпійських ігор

Олімпіада	Місто	Рік проведення	Кількість НОК країн	Учасників усього	Учасники чоловіки	Учасники жінки	Комплекти і медалі	Кількість країн, що вибороли медалі
I	Шамоні	1924	16	258	247	11	14	10
II	Санкт-Моріц	1928	25	464	438	26	13	12
III	Лейк-Плесід	1932	17	252	231	21	14	10
IV	Гарміш-Партенкірхен	1936	28	646	566	80	17	11
V	Санкт-Моріц	1948	28	669	592	77	22	13
VI	Осло	1952	30	694	585	109	22	13
VII	Кортіна-д'Ампеццо	1956	32	821	687	134	24	13
VIII	Скво-Веллі	1960	30	665	521	144	27	14
IX	Інсбрук	1964	36	1091	892	199	34	14
X	Гренобль	1968	37	1158	947	211	35	15
XI	Саппоро	1972	35	1006	801	205	35	17
XII	Інсбрук	1976	37	1123	892	231	37	16
XIII	Лейк-Плесід	1980	37	1072	839	233	38	19
XIV	Сараєво	1984	49	1272	998	274	39	17
XV	Калгарі	1988	57	1423	1122	301	46	17
XVI	Альбервіль	1992	64	1801	1313	488	57	20
XVII	Ліліхаммер	1994	67	1737	1217	520	61	22
XVIII	Нагано	1998	72	2176	1389	787	68	24
XIX	Солт-Лейк-Сіті	2002	77	2399	1513	886	78	24
XX	Турін	2006	80	2508	1548	960	84	26
XXI	Ванкувер	2010	92	2766	1558	1178	86	26
XXII	Сочі	2014	88	2800	1673	1127	98	26
XXIII	Пхьончхан	2018	92	2922	1680	1242	102	28

різного ґатунку. Якщо на Іграх І Олімпіади в 1896 році таких країн було всього 114, то в 2016 році їх виявилося 205. Це більше, ніж у 6 разів.

Однак якщо розглядати в процентному співвідношенні кількість НОК, які отримали олімпійські нагороди, і загальну кількість НОК, що взяли участь в Іграх Олімпіади, то ситуація виглядає прямо протилежно. На Іграх І і ІІ Олімпіади жодна з країн-учасниць не залишилася без олімпійських медалей (100% результат), а в Ріо-де-Жанейро 2016 р. тільки 79 НОК (42,1%) могли радіти успіху своїх спортсменів. Причому в Римі в 1960 році 53,0% країн-учасників вибороли нагороди.

У таблиці 2 представлені основні кількісні характеристики Зимових Олімпійських ігор з 1924 по 2018 роки.

Аналіз розглянутих характеристик показав, що кількість НОК країн, що беруть участь у Зимових Олімпійських іграх, також постійно збільшується.

За 94 роки їх проведення цей показник виріс майже в 6 разів. Так, на І Зимових Олімпійських іграх в Шамоні в 1924 році виступали спортсмени всього від 16 НОК країн, а в 2018 році у Пхьончхан – 92. Значно розширюється і географія НОК. Якщо раніше в зимових іграх брали участь спортсмени з Європи, Північної Америки, то зараз вони представляють також Австралію, Південну Америку, Азію і Африку.

Як і у випадку з Іграми Олімпіад збільшення кількості НОК країн, що беруть участь у Зимових Олімпійських іграх, відбувалося не на кожних наступних змаганнях. Ця подія спостерігалася тричі: в 1932 році на ІІІ Зимових Олімпійських іграх у Лейк-Плесіді (США), в 1960 році на VIII Зимових Олімпійських іграх у Скво-Веллі (США) і в 1972 році на XI Зимових Олімпійських іграх в Саппоро (Японія). З огляду на дальність місця проведення Зимових Олімпійських ігор від більшості європейських країн, можна також пояснити ці факти з позиції фінансових труднощів НОК деяких країн, які не змогли делегувати своїх спортсменів.

Після 1980 року з кожним проведенням Зимових Олімпійських ігор кількість НОК, що беруть участь у змаганнях, постійно зростає.

Так, у 2018 році у Пхьончхані спортсменів було майже в 12 разів більше, ніж на І Зимових Олімпійських іграх у 1924 році. Однак і тут останнім часом МОК намагається обмежувати кількість спортсменів учасників Олімпійських ігор у межах 3000 осіб. Це пов'язано з тими ж проблемами, що і на Іграх Олімпіад, які проводяться в літній час.

Так, загальна кількість олімпійців на останніх трьох Зимових Олімпійських іграх (за 8 років) зросла лише на 15,3%. Однак кількість жінок спортсменів у них також істотно збільшилася. Якщо на І Зимових Олімпійських іграх у Шамоні в 1924 році жінки становили 4,3% від усіх учасників, то в 2018 році їх стало 42,6%, тобто стільки ж,

як і на останніх Іграх Олімпіади 2008 року в Пекіні. Позиція МОК щодо участі жінок в Олімпійських іграх очевидна.

Послідовно збільшується і кількість комплектів медалей, що розігруються на Зимових Олімпійських іграх. Якщо на І Зимових Олімпійських іграх атлети змагалися в 14 видах програми, то в 2018 році у Пхьончхані кількість комплектів нагород зросла до 102, тобто збільшилася в 6,2 раза.

Однак на останніх трьох зимових Іграх (за 8 років) темпи приросту цієї кількісної характеристики сповільнилися. Її приріст становив усього 10,3%.

Така ситуація також цілком з'ясовна з усталеною позиції МОК: не збільшувати надалі в програмі Зимових Олімпійських ігор кількість видів спорту, кількість учасників змагань, а також кількість комплектів медалей, за які боротимуться атлети. Так само, як і на Іграх Олімпіад, що проводяться влітку, з кожними черговими Зимовими Олімпійськими іграми зростає кількість НОК, чії спортсмени завойовують медалі різного ґатунку. Якщо на І Зимових Олімпійських іграх у 1924 році таких країн було всього 10, то в 2018 році у Пхьончхані їх стало 28, тобто більше в 2,6 раза. Однак на попередніх Зимових Олімпійських іграх у Сочі в 2014 році НОК, чії спортсмени отримали олімпійські медалі було 26.

Це говорить про те, що темпи зростання такої кількісної характеристики зовсім сповільнилися.

Якщо розглядати в процентному співвідношенні кількість НОК, які отримали олімпійські нагороди, і загальну кількість НОК, які взяли участь в Зимових Олімпійських іграх, то ситуація виглядає інакше.

На перших трьох Олімпійських іграх частка НОК, що беруть участь у розподілі нагород, становила 63–85%, а на останніх XXIII Зимових Олімпійських іграх зменшилася до 30%. Тобто конкуренція на Зимових Олімпійських іграх серед НОК зростає, а кількість реальних претендентів на олімпійські нагороди не збільшується.

Висновки. Отже, повну інформацію про всі компоненти змісту Олімпійських ігор можна отримати, тільки вивчивши всю їх історію становлення і розвитку, використавши еволюційний підхід. У результаті вдалося виявити основні тенденції та закономірності розвитку сучасних Олімпійських ігор. Перш за все необхідно відзначити кількісне зростання як національних Олімпійських комітетів, так і спортсменів, що беруть участь в Олімпійських іграх. Також очевидно, що останніх років проведення Олімпійських ігор значно зросла кількість участі жінок у різних змаганнях.

Наступні перспективні дослідження у цьому напрямі можна пов'язати з еволюцією програми Олімпійських ігор, еволюцією популярності Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор, еволюцією Олімпійського ритуалу, символіки та атрибутики.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аксьонов Г.М. Педагогічні ідеї Кубертена і їх сучасне значення : дис.. канд. пед. наук. Москва, 2003. С. 91–112.
2. Бубка С.Н. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние. Киев : Олимп. лит., 2012. 260 с.
3. Булатова М.М. Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры / М.М. Булатова, С.Н. Бубка. Киев : Олимп. лит., 2012. 408 с.
4. Булатова М.М. Женщины в олимпийском спорте / М.М. Булатова, В.Н. Платонов. Олимпийский спорт; под общ. ред. В.Н. Платонова. Киев : Олимп. лит., 2009. С.641–670.
5. Визитей Н. Олимпизм Пьера де Кубертена и исторические перспективы реализации его идей / Н. Визитей, В. Монолаки. *Наука в олимп. спорте*, 2013. № 3. С. 5–15.
6. Гуськов С.И. Организационные и социально-экономические основы развития профессионального спорта в США на современном этапе : автореф. дис. на соискание учен. степени доктора пед. наук. Киев : КГИФК. 1992. 46 с.
7. Дэвис Д.А. Эффект Олимпийских игр. Москва : Рид Медиа, 2013. 384 с.
8. Ісаєв А.А. Олімпійська педагогіка. Москва, 1998. С. 19–20.
9. Кубертен де П. Олимпийские мемуары. Киев : Олимп. лит. 1997. 180 с.
10. Платонов В.Н. Олимпийский спорт: в 2 кн. / В.Н. Платонов, С.И. Гуськов. Киев : Олимп. лит., 1997. Кн. 2. 384 с.
11. Платонов В.Н. Проблема допинга в олимпийском спорте / В.Н. Платонов, С.А. Олейник. Олимпийский спорт; под общ. ред. В.Н. Платонова. Киев : Олимп. лит., 2009. С. 438–545.
12. Соболева Т.Г. Женский спорт в свете эколого-генеративного диссонанса. *Теория и практика физ. культуры*. 1997. № 10. С. 45–47.
13. Столяров В. Идеи Кубертена, имеют ли они ценность в настоящее время? *Наука в олимп. спорте*, 2013. № 3. С. 16–21.
14. Borish L.J. Women at the modern Olympic Games: an interdisciplinary look at American culture. *Quest*. 1996. N 48. P. 43–56.
15. Hargreaves J. *Sporting Females*. London : Routledge, 1994.